
KAREL RICHTER

Hannibal před branami

KARTÁGO PROTI ŘÍMU
218–202 př. n. l.

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

OBSAH

Prolog	9
Povstání žoldnéřů	13
Propuštěnci chtěli své peníze	14
Povstání	22
Válečný požár	25
Poslední naděje	30
Vznik a výboje Říma	53
Etruskové	54
Římská republika	62
První punská válka	69
Přátelé v nouzi	70
Znepřátelení přátel	74
Válka pokračuje	79
Nevěrohodný mír	89
Dodatečné požadavky Říma	90
Hispanšská naděje	92
Hispanšské tažení	96
Hannibalův nástup	102
Dobytí Sagunta	109
Konec obléhání	140
Druhá punská válka	145
Návrat	146
Válka začíná	151
Příkaz k pochodu	158
S rukou na meči	169
V Itálii	181
První měření sil	186
Před dalšími boji	197
Bitva u Trasimenského jezera	202

Punský příval	209
Canny	226
Zatmívání obzoru	247
Konec války v Itálii	292
Operace Afrika	314
Hannibal je tady!	326
Azyl v Efezu	360
Konec Kartága – perly moří	381
Chronologie událostí	394
Literatura	399

Didó a Aeneas (Nathaniel Dance, 1735–1811)

Konečně nadešel okamžik, kdy byly přípravy dokončeny, a kartáginské vojsko se dalo na pochod proti vzbouřencům. Za tmavé, bezměsíčné noci se i se slony přepravilo na vorech přes kartáginický záliv. Oklikou kolem Hory horkých pramenů obešlo ležení Autharitova vojska a postupovalo k Utice. Pohybovalo se pomalu, takže promeškalo možnost překvapit nepřátelské ležení za ranního spánku.

Když Kartáginci dorazili na planinu před městem, byli natolik unaveni, že se jim toho dne do boje nechtělo. Až nazítří došlo k bitvě. Takhle ji viděl Flaubert: „Záškodníci, vyzbrojení praky, byli rozestaveni na křídlech. Strážce Legie v brnění ze zlatých šupin tvořily první řadu na svých velkých koních bez hřív, bez srsti a bez uší a se stříbrným rohem uprostřed čela, aby se podobali nosorožcům. Mezi jejich útvary mladíci s malými přilbami na hlavách mávali v každé ruce jedním jasanovým oštěpem; dlouhá kopí pěších těžkooděnců se blížila zezadu. Všichni ti kupci na sebe navěsili co nejvíce zbraní; bylo vidět i některé, kteří nesli zároveň kopí, sekeru, kyj a dva meče; jiní se ježili oštěpy jako dikobrazi a paže jim odstávaly od brnění z rohoviny nebo ze železných plátů...“

Za pěšimi šiky vlekli Kartáginci na bojiště rozličné obléhací stroje tažené čtyřspřežími volů. Pohybovali se těžkopádně v nepevně uspořádaných šicích, jejich řady se prohýbaly a trhaly a upachtění velitelé, pobíhající v mezerách sem a tam, je nervózními pokřiky neustále narovnávali a scelovali. Žoldnéři ze svého tábora přes palisádu sledovali jejich těžkopádný nástup na bojiště a posmívali se: „Kam ten spěch, páni Kartáginci? Na smrt? Nic jiného vás nečeká!“

Konečně zazněl povel k boji. Kartáginské vojsko přivítalo žoldnéře jakotem fléten a trubek a duněním bubnů. Bitvu zahájila vržená koule z praku.

Boj se podle Flauberta odvíjel takhle: „... obě vojska se na sebe vrhla. Řekové bodali hroty kopí koně do chřípí, takže se převalovali na své pány... Punští pěšáci si odkryli pravý bok, jak se kolem sebe oháněli dlouhými meči. Barbaři prolomili jejich řady; rubali je každým sekem; klopýtali přes umírající a mrtvoly, celí oslepení krví, která jim stříkala do tváří. Tato změt' oštěpů, přilbic, brnění, mečů a spletených údů vířila dokola, uvolňovala se a zase se pružně svírala. Kartáginské kohorty řídly čím dál více... konečně suffetova nosítka (jeho velká nosítka s křišťálovými ozdobami), která bylo vidět na počátku bitvy, jak se kolébají mezi

vojáky jako člun na vlnách, náhle utonula. Byl snad mrtev? Barbaři osaměli.“

Zvířený prach na bojišti klesal. Zdálo se, že je po boji. Vzbouřenci vítězoslavně halekali. Vtom jim ztuhly rysy a zpěv odumřel na rtech. Před nimi se objevil obrovitý vyšňořený slon, na jehož hřbetě stál v bojové ohradce suffet Hannón, nad jehož hlavou černošský otrok držel slunečník. „V té chvíli se zachvěla země a barbaři viděli, jak se na ně řítí v jedné řadě všichni kartáginští sloni se zlacenými kly, modře natřenými ušima, oděni v bronz a otrásající na svých šarlatových čabrakách koženými věžemi. V každé z nich třímali tři lučištníci napjaté luky.

Žoldněři měli sotva čas chopit se svých zbraní; sešikovali se nazdařbůh. Strnuli hrůzou, stáli tu bezradní. Z věží na ně pršely oštěpy, šípy, ohnivé střely, stříkance horkého olova; někteří se na ně chtěli vyšplhat a chytali se třásní čabrak, ale tesáky jim utínaly ruce a oni se hroutili naznak na napřažené meče. Slabá kopí se lámala, sloni si razili cestu falangami jako kanci trsy trávy; choboty vytrhávali kůly v ležení, křížovali sem tam, káceli stany nárazy hrudí; všichni barbaři prchli. Uprchli na pahorky vroubíci údolí, jímž přišli Kartáginští. Vítězný Hannón se objevil před utickými branami...“

Suffet si vynutil vstup do města alespoň s menší družinou, když se jeho obyvatelé obávali vpustit dovnitř všechno jeho vojsko. Poručil si hojivou koupel ve vlažném skořicovém oleji a při ní pojídal rozličné pochoutky, vykostěné rybí maso, vařené jazyky plameňáků s mákem a medem, pomazánku ze syra a majoránky, ústřice, lanýže, ředkve a ptáčky pečené na rožni. Diktoval přitom písaři zprávu Velké radě o svém oslnivém vítězství, jímž zahubil ty loupežné psy. Vyzýval obyvatele Kartága k radovánkám a děkovným modlitbám.

Dal si přivést tři zraněné zajatce, zarostlé chlapy, oděné v cáry a spoutané řetězy, a usilovně přemítal, jaká muka by jim připravil před popravou jako pomstu za potupu, které ho žoldněři vystavili v Sikce.

„Stáhněte mi je zaživa z kůže! Ne, počkejte s tím!“ Rozhodl se jinak: „Všichni zajatci zemřou. Ani jednoho neprodáme! Žádné slitování! Všem utnout ruce a ty ruce ať mi přinesou v koši!“ Leč své hrůzné rozhodnutí nestačil proměnit ve skutek.

Spendius shromáždil rozprchlé vojsko a proti kartáginskému táboru před Utikou dal vypustit stádo vepřů, jímž vojáci na jeho příkaz potřeři

kůži nalezeným petrolejem, který zapálili. Zvířata proměněná v šílené pádící ohnivé koule vyděsila kartáginské slony, kteří v hrůze dupali po stanech i s odpočívajícími vojáky a prchali do okolních lesů. Vojáci, kteří přežili jejich běsnění, se dali na útěk všemi směry. Suffet Hannón sotva stihl svému habešskému otrokovi přikázat, aby uřal hlavy trojici zajatců. Nezbylo mu než ukončit koupel a hodování a nechat se rychle odnášet k vozům, aby včas unikl z Utiky, k níž se z kopců již řinuly oddíly Spendiových vzbouřenců. Od západu se zároveň blížili i Mathónovi bojovníci a téměř současně se na obzoru vynořili numidští jezdci vedení Narr-Havasem.

Unavený a zoufalý Hannón táhl s žalostným zbytkem svého zbědovaného vojska bez většiny slonů. Po několikadenních útrapách překotného útěku před vzbouřenci, probíhajícího většinou za noci – za dne se s vojskem ukrýval v olivových hájích – doputoval k Hermejskému mysu, kam pro ně z Kartágu připluly evakuační lodě.

Velká rada pak sečetla škody a ztráty: 400 972 šekelů stříbra, 15 623 šekelů zlata, osmnáct slonů, čtrnáct členů Velké rady, 300 boháčů a 8000 řadových obyvatel povolanych do zbraně, obilí na tři měsíce, vozy s množstvím zavazadel a válečného materiálu, všechny válečné stroje.

Kartágu nastaly zlé časy. Autharitovo vojsko před jeho hradbami se přilivem dobrovolníků z širokého okolí rozrostlo tak, že jeho ležení sahalo od Tunétu až po Rhades, městečko ležící východně odtud. Na mnoha místech bylo v dálce vidět vysoké sloupy černého dýmu, to hořely zemědělské usedlosti. Metropole se ocitla v nebezpečí krajního ohrožení organizovanou revoltou. Velká rada se nakonec odhodlala k vyjednávání. Vyslala k vzbouřencům delegaci, která s nimi měla dohodnout podmínky mírového urovnání. Jejím členům však nebyla dána možnost s vůdci povstalců promluvit. Všichni byli zjímáni a popraveni. Vzbouřenci odmítali jakékoli vyjednávání. Byli odhodláni vést svou válku až do úplného zničení Kartágu. Všechna důležitá punská města byla postupně obležena a hlavní síly rebelů přitáhly nyní ke Kartágu, aby je odřízly od světa.

Poslední naděje

S vidinou hrozící předsmrtné agonie Kartágu nezbylo Velké radě, než aby se pod tlakem veřejného mínění obrátila na jediného muže, od něhož bylo lze se nadít záchrany. Boháči nenáviděného a prostým lidem

zbožňovaného generála Hamilkara Barku. Vyslali k němu delegáta s prosbou, aby převzal svrchovanou moc s neomezenými pravomocemi ve jménu záchrany Kartága. Hamillkar miloval Kartágo víc než cokoli jiného, dokonce víc než sebe. Neváhal proto nabídku Velké rady přijmout, a to tím spíše, že i ti, kdo ho nenáviděli, uznávali jeho nenahraditelnost a naléhavou nezbytnost, aby byl povolán k moci.

Jednoho rána tedy ohlašovatel luny na kopuli Ešmúnova chrámu zpozoroval na západním obzoru moře galéru se vzduťou plachtou a mocným zvukem stříbrné trubky zvěstoval městu, že připlouvá k přístavu. Když se přiblížila k hrázi a shromážděný dav spatřil vedle kormidelníka statného muže v červeném plášti přehozeném přes lesklý kovový krunýř, prostovlasého, snědého, s černým hustým plnovousem, propukl v daleko slyšitelný jásot: „Vítej, Hamilkare Barko! Náš osvoboditeli!“

Pod mohutným obloukem přístavní brány proplula galéra do okrouhlého válečného přístavu, k jehož obvodní zdi přiléhala ohrazená a zastřešená kotviště pro jednotlivé lodě. Hamillkarova triéra přistála u ostrůvku uprostřed přístavního jezera. Tady se pyšně tyčila admirálská budova, do níž měl Hamillkar přístup z titulu funkce námořního suffeta. Naposledy ji navštívil před lety, když převzal funkci vrchního velitele na Sicílii. V opuštěnosti budovy na něj doléhala tíha povinností, které ho čekaly, i nekonečný smutek ze ztráty té nádherné, úrodné Sicílie, kde mohlo vyrůst nové Kartágo. Přemohl však nával tísně svou železnou vůlí a nezdolnou odhodlaností splnit, co se od něj očekává. Nyní měl za úkol zachránit milované Kartágo před hrozící zkázou.

V jednacím síni Velké rady, kam se dostavil tak, jak vystoupil z galéry, v generálském odění, ve vysokých šněrovacích střevících, s mečem na levém boku a s přilbou pod svalnatou paží, muž v plné síle s přísnou, libyjsky snědou tváří v černém orámování kučeravých vlasů a vousů. Ihned ho radostně obklopili přátelé Subeldius, Hiktamon, Ilubas a další. Jeho názoroví soupeřníci a stoupenci z demokratické barkovské strany, jež stála v příkré opozici k straně aristokratických boháčů vedených Hannónem, kartáginské smetánky, která zavlekla zemi na pokraj propasti. O překot mu sdělovali, co všechno se událo od uzavření míru, líčili mu nestoudnou hamižnost představitelů Rady, kteří se prodrali k moci, nemoudré rozhodování, které vyvolalo nyní už všeobecné povstání, zajetí Giskóna, Hannónovo vojevůdcovské selhání u Utiky...

Na schodech k akropoli, na Hámonově náměstí, všude v ulicích, kde se Hamilkar objevil, se nadšeně shlukovaly davy, které ho hlučně zdravily a vítaly, ale i varovnými výkřiky nabádaly, ať se má na pozoru před lstivými úklady a nástrahami.

Baal Hámon – nejvyšší kartáginské božstvo

Potají se setkal s Iddibalem, vychovatelem, jemuž svěřil dohled nad svými třemi nezletilými syny, jež mu zůstavila zemřelá žena. Z obavy, aby se jich nezmocnili jeho nepřátelé, je ukryl na tajném místě vzdáleném tři dny cesty od Hadrumeta. S uspokojením vyslechl vychovatelovu zprávu o tom, jak se mají k světu, jak rostou a sílí a jak se činí v učení i vojenském výcviku a pěstování tělesné zdatnosti. Prvorozený Hannibal si vede z nich nejlépe. Umí znamenitě vrhat oštěpy. Je silný, dobře

vládne mečem, vyniká neohrožeností a vytrvalostí. Je však smutný, vyzpívá se na bohy a chce poznat Kartágo. Hamilkar potřásl odmítavě hlavou:

„Ještě ne. Ještě nepřišla ta pravá chvíle. Dám ti včas vědět, Iddibale.“

V noci se konalo tajné shromáždění Starších, obávané Rady sto čtyř v Molochově chrámu, vystaveném na dně srázné rokle. Branou se vcházelo na čtverhranné nádvoří lemované sloupořadím. V jeho středu stála mohutná budova chrámu s kopulemi. V ústřední síni, osvětlené osmiramenným zlatým svícem, se nad oltářem tyčil železný Moloch s rozpjatými křídly, lidskou hrudí a býčí hlavou. Účastníci shromáždění usedli na sedátka z ebenového dřeva, rozestavená kolem do půlkruhu. Uprostřed na čtyři křesla ze slonoviny rozmístěná opěradly k sobě do podoby kříže usedla čtveřice velekněží, Ešmúnův v modrofialovém rouchu, Tanitin v bílém, Hámonův v plavém a Molochův v purpurovém.

Když vstoupil Hamilkar, mnozí mu šli vstříc, objímali ho a líbali. Ale za chvíli, poté co sborem zapěli hymnus a započalo rokování, snesl se na suffeta přívál výčitek, proč tak dlouho otálel s návratem do Kartágo. Jeho odpovědi byly pádné a ostré jako meč:

„S vámi se nedá vítězit. Mír s Římem je osudnější než dvacet prohraných bitev. Necháváte žoldáky, aby řádili, jak se jim zlíbí. Dopustili jste, aby zajali suffeta Giskóna. Nevíte ani, zda vůbec žije. Opustit suffeta znamená opustit republiku! I mě jste nechali bez podpory, když jsem se ocitl v zoufalém postavení!“

Zabouřily rozčilené protesty aristokratů, ale i halasné projevy souhlasu z řad méně bohatých členů rady. Snad nejhlasitěji vřískal přeskakujícím hlasem rozlícený rozmařilec Hannón: „Uděluješ výtky kdekomu, Hamilcare! Slušelo by ti více skromnosti a méně mocichtivosti! Tys byl tam, kde se prohrávala válka.“

„Ne však mou vinou! Mně se nestalo, abych zbabělou váhavostí zavinil porážku jako ty, Hannóne, u Aegatských ostrovů. Nikdy jsem také neproměnil vítězství v prohru, jako jsi to dopustil ty u hradeb Utiky.“ Burácení vzrušených hlasů naplnilo síň.

Flaubertova představa o tom, co Hamilkar vytkl svým odpůrcům, je dokonale výstižná: „Shazuje-li celá Afrika vaše jho, děje se tak proto, že jste slabí vládci a nedovedete jí je vnutit! Stačí, aby jen přistáli Agathoklés, Regulus, Coepio, což jsou vesměs odvážní mužové, a uchvátí ji. Až se

dohodnou s Libyjci, kteří jsou na východě, s Numidany, kteří jsou na západě, a až přijdou z jihu kočovníci a od severu Římané... oh, pak se budete bít v prsa, válet se v prachu a rvát si roucha! Marně! Nezbude vám, než jít točit žernovem v Subuře nebo sklízet hrozny na pahorcích v Latiu!“

V síni propukl ohlušivý ryk, ozývaly se výkřiky zděšení, ale i vzteku a pohoršení. Mnozí vyskakovali ze sedadel, rozhazovali rozčileně pažemi v širokých rukávech svých rouch. A Hamilkar, stojící na nejvyšším stupni oltáře s věstecky vzpaženýma rukama dokončoval svou varovnou vizi: „Přijdete o své lodi, o své statky, vozy, visutá lůžka a otroky, kteří vám třou nohy! Šakalové se usadí ve vašich palácích, pluh rozorá vaše hroby. Zbude tu jen křik orlů a hromady trosek. Padneš, Kartágo!“

Tak viděl Gustav Flaubert s podmanivou imaginací zasedání Rady sto čtyř. Poté co se vášně uklidnily, začali se její účastníci se strážlivou věcností radit. Vzbouření žoldnéri nyní vskutku nebezpečně ohrožovali jejich životní zájmy, jejich majetky, jejich životy. Uvědomovali si, že bez Hamilkara je nelze porazit. Potvrdili proto jeho plné moci ve funkci suffeta a vrchního velitele.

Před chrámem na něj čekal zlacený otevřený vůz s dvojspřežím vráníků. Hamilkar se sám chopil otěží, škubl jimi a koně, bujně pohazující hlavami, vykročili. Řídil vůz svažitými ulicemi mezi vysokými, několika-poschoďovými domy s hliněnými stěnami tvrzenými slámou a vápnem a proti vlhku opatřenými vrstvou dehtové pryskyřice. Lidé se sbíhali a radostně ho zdravili v bezmezně důvěře, že s ním přichází záchrana města i státu. Vůz provázený hlučnými projevy všeobecných sympatií hrčel po kamenném dláždění vzhůru k bráně Hamilkarova paláce s terasami, schodišti a četnými pavilony, obklopeného rozsáhlými pečlivě udržovanými zahradami s fontánami a jezírky.

Tam vozataje čekalo vřelé setkání s krásnou dcerou Salambo a veškerým služebnictvem, otroky i dělníky z jeho vzbouřenci ohrožených statků a podniků, kteří se uchýlili pod ochranu svého pána do jeho ohrazeného paláce v předměstí Kartága chráněném nezdolatelnými hradbami. Celé sídlo se rozezní oslavnou radostí. Patří k ní vítací proslovy, smích, i slzy šťastného dojetí. A prostřené stoly a číše přičinlivě naplňované chlazeným vínem. Hamilkar provede také samozřejmě po dlouhé nepřítomnosti pečlivou kontrolu stavu svého majetku a hospodaření. Správci ho podrobně zpraví o škodách i ziscích. Běda lajdákům, nepoctivcům

a ziskuchtivým podvodníkům, kteří zneužívali pánovy nepřítomnosti. Hamilkar umí odměňovat po zásluze, ale trestá přísně, někdy až krutě.

Večer se suffet s propůjčenou pravomocí vladaře dostaví na shromáždění boháčů v Ešmúnově chrámu. Všechno, co je třeba vykonat a co také s vynaložením veškeré své vůle a schopností vykoná, si důkladně promyslel. Předstoupí proto s imponující důstojností a sebejistotou před početnou sešlost mohovitých a vlivných mužů, z nichž mnozí na něj spoléhají, ale někteří jej sledují cíhavými pohledy zpod přimhouřených víček. V jasném světle svíce a pochodní, oblečen ve skvostné nachové říze, prohlásí silným hlasem:

„Ctihodní otcové Kartága, světla Baalů, přijímám velení nad punskými vojsky proti hordám nevděčných vzbouřenců!“ A v chrámu se rozezná nadšené volání.

Vlády se chopil pevnou rukou. S nesmlouvavou rozhodností požádal cechovní představenstva boháčů o příspěvek na obranu ve výši 223 000 kikarů zlata a mimo to vyměřil boháčům daň ve výši čtrnácti siklů. Daňová povinnost se z jeho příkazu nově vztahovala i na kněžstvo a ženy. Pro potřeby vojska zrekvíroval všechny koně, mezky a také všechny zbraně. Sám daroval na obranu šedesát kompletů výstroje a výzbroje a 1500 gommorů mouky. Do Ligurie poslal verbíře, aby najímali do vojska otužilé horaly, kteří byli zdatnými lovci. Přivedli je do Kartága zadní branou přilehlou od moře, kde přístupy nebyly hlídány vzbouřenci. Nařídil také odvody do vojska, ale přijímal jen muže zdravé a silné, nikoli změkčilé, zpohodlnělé a obtloustlé. Nezdráhal se přitom zařazovat do vojska i výtržníky, barbary a propuštěnce. Otrokům ochotným bojovat za Kartágo přislíbil nabytí občanských práv. Reorganizoval Posvátnou legii, elitní dobrovolnický sbor složený z mladých mužů z aristokratických rodin. Nařídil, aby byli podrobeni tvrdému vojenskému výcviku a tělesným cvičením.

Kartágo se změnilo ve vojenský tábor. Ulicemi pochodovaly čtyři setniny i pluky ozbrojenců. Na vozech se z dílen do výcvikových středisek vozily oštěpy, píky a meče, štíty, prilby a bojová výstroj. Podle Hamilkarových pokynů se organizačně formovalo vojsko. Čtyři tisíce šestadevadesát Ligurů a zvláště vybraných Kartáginců utvořilo falangu těžkooděnců, vybavených bronzovými prilbami a brněním a pětimetrovými kopími, sarissami. Ze dvou tisíc rychlonohých mladíků sestavil

oddíl prakovníků s dýkami, který ještě dodatečně posílil osmi stovkami bojovníků se štíty a římskými meči. Jezdeckto sestavil z devatenácti set příslušníků Posvátné legie s bronzovými krunýři, meči a píkami a dvanácti set stejně vyzbrojených núbijských černochů. Pro útok i obranu měl k dispozici čtyři sta proslulých tarentinských jízdnicích lučištníků v čapkách i suknicích z kůže.

Nečekanou posilou byli přeběhlíci z řad vzbouřenců sympatizujících odedávna s Hamilkarem, kteří se pod rouškou noci kradli k hradbám Kartága, nyní vyztuženým balvany z rozbořeného vnitřního hradebního zdiva. Celkem kartáginský vrchní velitel postavil vojsko v síle deset tisíc mužů, vybavené pro útok sedmdesáti slony. Několikanásobnou početní převahu žoldnéřů však mohl přemoci jen za podmínky, že se mu podaří uplatnit své nevšední vojevůdcovské schopnosti, v nichž se mu nikdo z povstaleckých vůdců nevyrovnal.

Čekal na příhodnou chvíli. S ním vojáci i obyvatelé. Dočkali se, jak zjistil Flaubert, třetího dne v měsíci tibby (což je čtvrtý měsíc hebrejského kalendáře, odpovídající rozmezí křesťanského prosince a ledna). Při západu slunce vyrazilo vojsko západní branou z města a táhlo po mořském břehu, až dospělo už za tmy k místu, kde se voda za přílivu vylévala až daleko na souš a vytvářela laguny a bahnitě mokřiny. Únavně dlouho se jimi brodili poslepu za bezměsíčné noci, spoléhající na to, že jejich vrchní velitel Hamilkar, který jede v čele postupujících kolon na svém statném koni, ví, kde se přesně nacházejí a kam dorazí. Konečně dospěli až tam, kde do moře vtékala řeka Makar. Na jejím břehu se jednotky na Hamilkarův rozkaz rozložily za tmy a v co největší tichosti na několik hodin k spánku. Ještě před úsvitem desátníci budili své muže, tak aby nástup proběhl bez zbytečného hluku. Průzkumníci našli v řece úsek, kde vítr navál do řečiště tolik písku, že voda tam sahala vojákům sotva do pasu. Jednotky tudy i s vozy a stádem slonů bez potíží přecházely na druhý břeh. V záři vycházejícího slunce se očím Hamilkarových vojáků zjevila široká pláň před Utikou.

Jedenáct tisíc třista devadesát šest mužů usměrňovaných povely velitelů se seřadilo do bitevního šiku, který se dal jako mohutný stroj do pohybu. V popředí kolébatě kráčely dvě desítky obrovitých slonů s lučištníky v ohrádkách na hřbetu. (Padesát dalších zařadil Hamilkar na zád, aby byli pro nepřítel překvapením.) Za nimi stejnoměrným

pochodovým krokem dusaly kohorty lehkooděnců, ještě dál za nimi se v slunci blýskaly přílby a les kopí semknutých falang a vysoko nad jejich hlavami se vlevo i vpravo na křídlech rytmicky natřásaly rudé chocholy na přílbicích jezdců.

Hamilkar Barkas

Žoldněři se zprvu vyděsili, když na obzoru zahlédli Hamilkarovy oddíly, a v panice volali: „Kartáginci! Hamilkar!“ Jejich úlek však brzy pominul, neboť bylo na první pohled zřejmé, že mají nad nepřítelem nejméně trojnásobnou početní převahu. Zachvácení nezřízenou radostí, hrnuli se houfně ze svého tábora na pláň, přesvědčeni, že dají Kartágincům bez potíží řádně na pamětnou. V neuspořádané linii, přesahující na obou křídlech šířku kartáginské bojové sestavy, se nedočkavě řinuli vstříc svým protivníkům, strženi dychtivostí stínat jim hlavy.

Sotva se k nim přiblížili na nějakých tři sta metrů, sloni v čele kartáginského sevřeného šiku, ovládaní holemi a povely poháněčů, se náhle zastavili a začali se těžkopádně otáčet. Zastavil se i spořádaný postup celé masy vojsk, která se sunula vpřed. Masa se znenadání rozestoupila a vzniklou uličkou klusali tlustokožci, pobízení harpunami vodičů v bílých turbanech, se zlobným troubením zpět, následováni změtí pěšáků, lučištníků, prakovníků i jezdců.

„Utíkají!“ rozjásali se vzbouřenci. „Dostali strach! Berou nohy na ramena!“

A rozradovaný Spendius z velbloudího sedla sebejistě zavelel k vítěznému zakončení bitvy, která ještě ani kloudně nezačala.

„Vpřed, bratři! Hamilkar práskl do bot! Na ně! Dáme jim co proto!“

Sloni, pěšáci, lučištníci, cválající jezdci mizeli v žlutavé mlze zvířeného prachu. Houfy vzbouřenců se v nezkrotné horlivosti s vítězoslavným řevem bezhlavě vrhaly za nimi.

Leč pozor! Došlo k omylu. Spendius chybně odhadl situaci. Hamilkar nepráskl do bot. S taseným mečem v ruce na koni tryskem objíždí rozvlněnou sestavu a ráznými příkazy s přehledem řídí pohyby vojsk, která nyní podle jeho pokynů zastavila předstíraný ústup a seskupila se do pevných tvarů. Co se odehrávalo na bitevní pláni, sotva by mohl někdo zobrazit lépe než již několikrát citovaný literární velikán Gustave Flaubert ve svém úchvatném historickém románu *Salambo*.

„Žoldnéřské vojsko nedokázalo udržet své seřazení. V jeho přílišné délce se utvořily záhyby, mezery. Všichni těžce oddychovali, upachtění během. Kartáginská falanga vysunula vpřed své sarissy. Pod hradbou jejich hrotů se příliš slabá linie žoldnéřů uprostřed prohnula. Tu se rozvinula kartáginská křídla, aby je obklíčila. Sloni šli za nimi. Šikmo namířenými kopími rozrazila falanga žoldnéře. Dva obrovité pahýly bojové sestavy se zmítaly, punská křídla je ranami praků a šípů srážela zpět na hroty kopí falangistů. Na uvolnění jim chyběla jízda. Kopí se střídavě skláněla a zdvíhala. Jinde se zase obnažené meče míhaly tak prudce, že bylo vidět jen záblesky čepelí a houfce jízdy si v té změti prosekávaly ulice, jež se za nimi zase zavíraly jako víry na hluboké tůni. Nad hustým šikem dirigovaným povely setníků, troubením polnic a drnkotem lyr létaly svištivě vzduchem olovené koule a tvrdé hliněné střely, které vyrážely meče z rukou a mozek z lebek. Ranění se kryli jednou paží štíty a napřahovali na obranu meče, jejichž jílce jim vyklouzávaly z ochabujících prstů, jiní se zase obraceli v tratolištích krve, aby mohli alespoň kousat Kartágince do pat a lýtek. Zápolící dav byl tak pevně slit v jedno, prach byl tak hustý a vřava tak děsná, že bylo vyloučeno cokoliv rozeznat. Zbabělce, kteří křičeli, že se vzdávají, nebylo vůbec slyšet. Když bojovníkům z rukou vypadly zbraně, rvali se holýma rukama, pancíře drtily hrudi a bezvládné mrtvolky měly hlavu zvrácenou mezi křečovitě

sevrěnýma rukama ... Punští prakovníci, roztroušení tu a tam, strnuli úžasem. Falanga začala kolísat, velitelé zmateně pobíhali, zadní řady se tlačily na přední a barbari, kteří uspořádali své řady, opět postupovali s využitím své početní převahy. Vítězství se počalo klonit na jejich stranu.

Vtom zazněly skřeky, děsivé skřeky, bolestné a vzteklé zařvání z mnoha hrdel. Co se děje? Hruza. Dvaasedmdesát slonů se vyřítilo vpřed dvěma řadami. Hamilkar chladnokrevně vyčkal, až se žoldněři nahromadí na jednom místě, aby je na ně vypustil ze dvou stran, jako by je sevřel do kleští. Bylo zle. Sloni, rozdráždění bodci svých vodičů a také nepřátelskými oštěpy a šípy, které se jim zabodávaly do kůže, a namnoze i přiočili vínem s příměsí pepře a kadidla, kterým byli před bitvou napájeni, sráželi vzbouřence na zem a drtili jejich těla na krvavou směs kůží, masa a kostí. Barbari se spěšně srazili v těsný zástup, aby jim lépe odolali, sloni se vrhli prudkým nápirem mezi ně. Bodce na jejich hrudích rozrážely jako lodní přídě kohorty, jež se opět uzavíraly ve velkých vlnách. Svými choboty rdousili muže, nebo je rvali od země a podávali přes hlavu vojákům ve věžích; rozparovali jim břicha kly, vyhazovali je do vzduchu a na jejich klech jako na hácích visely roztrhané vnitřnosti jako svazky lanové na stěžních ...“

Urputnost bitvy až téměř nelidská dosáhla vrcholu. Vojsko žoldněřů ztrácelo sílu, kterou zpočátku překypovalo. Začalo ustupovat. Těžkoděnci odhazovali zbraně a utíkali. I Spendius prchal na velbloudu z bojiště, nachýlen v sedle k šíji dlouhonohého zvířete. „Falanga pohodlně dobíjela všechno, co zůstalo z barbarů. Když se k nim přiblížily meče, zavírali oči a nastavovali hrdla. Jiní se bránili do posledního dechu; ty ubíjeli prakovníci zdálky kamením jako vzteklé psy. Hamilkar nařídil, aby nepřátele brali do zajetí, ale Kartáginští ho uposlechli jen s nevolí, takovou rozkoš jim skýtalo hroužit meče do těl barbarů. Poněvadž jim bylo příliš horko, jali se pracovat s obnaženými pažemi jako ženci; když ustali, aby nabrali dech, sledovali očima jezdce, cválajícího krajinou za prchajícím vojákem. Podařilo se mu ho chytit za vlasy, podržet si ho takto chvíli a pak ho skolil ranou sekery ...“

Snesla se noc. Kartáginci i barbari zmizeli, uprchlí sloni se potulovali po obzoru. Když o dvě hodiny později přitáhl na opuštěné bojiště se svým vojskem od Hippónu-Zarytu Mathó, viděl ve svitu hvězd na zemi

jen četné nestejně hromady. Byli to padlí Spendiovi vojáci. Několikrát se shýbl, aby se ujistil, že jsou opravdu všichni mrtví. Zavolal do dálky, ale neodpověděl mu jediný hlas.

Obrovitý Mathó s temnou chmurou v duši vedl své vojsko po stopách ústupu Spendiových prořídilých vojů. Za rozbřesku dne konečně narazil na jejich bědný tábor. „Všechno odpočívalo v neobyčejném tichu a zemdlení. Mezi vojíny na pokraji stanů spali skoro nazí muži na zádech anebo s hlavou na pažích nebo na brnění. Někteří si z nohou odvinovali zkrvavené obvazy. Umírající otáčeli hlavy velmi pomalu; jiní se vlekli po zemi... Po úzkých stezkách přecházely stráže, aby se zahřály, nebo stály s tváří obrácenou k obzoru a s kopím přes rameno, vypadaly divoce ...“

Spendia našel Mathó pod cárem plátna napjatého nad zemí na dvou tyčích. V skleslé náladě si objímal kolena a klonil hlavu. Oba dlouho mlčeli. Posléze Mathó zahučel: „Poraženi.“ Spendius zničeně přikývl: „Poraženi.“ Vyschlým hlasem vylíčil Mathónovi průběh bitvy. Mathó mu vytkl chyby, kterými promarnil výhodu přesily. Spendius už sám dospěl k pochopení, co zanedbal a pokazil. Shodli se, že jim nic nezbyvá než svorně pokračovat v boji. Vytrvalostí musí donutit štěstěnu, aby jim nakonec dopřála vítězství.

Kartágo se v té době bláznivě radovalo. Oklikou podél mořského břehu se do města dovlékl protáhlý zástup dvou tisíc zajatců střežených a popoháněných jezdci, kteří nešetřili ranami bičů. Zajatci měli ruce připoutané k tyči za zátylkem. Někteří byli zranění a jen s námahou se vlekli. Hamilkar je odeslal do Kartága se zprávou o vítězství v bitvě, v níž bylo zabito na šest tisíc vzbouřenců. Navrhoval Velké radě, aby zajatci byli vyměněni za Giskóna a jeho druhy zajaté Autharitem. Obyvatelé zaplnili ulice, jákali, křepčili, zpívali za zvuku fléten, tamburín a lyr. Hamilkarovi stoupenci hlasitě velebili jeho vojevůdcovskou velikost a žádali pro něj veřejné uznání, odměny a pocty. Odpůrci ovšem na jeho úspěchu hledali hnidy. Každý z nich věděl hned, jak si měl počínat, aby vítězství bylo ještě velkolepější.

Podle Hannónova návrhu vyslala Rada vyjednávače do nedalekého ležení Autharitova vojska, jež tvořili libyjsí žoldáci a numidští kočovníci, aby tam přednesl nabídku výměny zajatců. Autharit vyjednávače odmítl. Bylo mu podezřelé, že Kartágincům stojí pár mužů za dva tisíce jejich zajatých bojovníků.

Karel Richter
Hannibal před branami
Kartágo proti Římu
218–202 př. n. l.

Přebal a grafickou úpravu navrhl Karel Kárász.
Kreslené ilustrace a schémata bitev Markéta Sandanusová.

Edice Polozapomenuté války, svazek 28.

Edici řídí Jan Halada a Václav Kotrman.

Odpovědný redaktor Josef Šmatlák.

Jazyková redakce Stanislav Tumis.

Vydalo Nakladatelství Epoque s. r. o.,

Kaprova 12, 110 00 Praha 1,

v roce 2019 jako svou 711. publikaci.

Druhé, opravené vydání, 408 stran.

Sazbu a litografii provedlo studio Prestig.

Vytiskl Akcent tiskárna Vimperk, s. r. o.

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

Knihy Nakladatelství Epoque můžete zakoupit
u svého knihkupce anebo si je lze objednat:
písemně na adrese: Kaprova 12, 110 00 Praha 1 – Staré Město,
telefonicky na čísle: 224 810 353,
e-mailem na adrese: epocha@epocha.cz,
na internetové stránce: www.epocha.cz